

Raport de activitate 2025

Asociația Tinerilor cu Diabet DIA

www.diatip1.md

Asociația Tinerilor cu Diabet DIA abordează diabetul zaharat de tip 1 ca pe un concept integrat:

condiție medicală metabolică pe termen lung, cu impact bio-psiho-social major, drept fundamental la acoperirea universală și accesul echitabil la medicație esențială, dispozitive medicale tehnologice și non-tehnologice esențiale, educație structurată, profesioniști antrenați și politici publice incluzive, actualizate de o manieră participativă.

Aceasta își realizează misiunea prin intermediul următoarelor programe:

- EDUCAȚIE, CONSILIERE ȘI SPRIJIN
- PLEDOARIE
- COMUNICARE PUBLICĂ
- EDUCAȚIE MEDICALĂ CONTINUĂ

EDUCAȚIE, CONSILIERE ȘI SPRIJIN

În anul 2025, Asociația DIA a oferit asistență directă către 295 de cazuri cu diabet de tip 1 și indirectă către 7464 de cazuri cu diabet de tip 1 și familiile acestora.

Asistența prin intermediul oferirii serviciilor gratuite de consiliere, educație medicală, sprijin cazurilor sociale cu diabet zaharat de tip 1 (T1D), pledoarie (demersuri către autorități, management de caz, navigare în sistemul public de sănătate) a continuat, în contextul provocărilor regionale. 295 de cazuri cu diabet de tip 1 au beneficiat de asemenea servicii, prin intermediul apelului telefonic la linia verde de asistență gratuită: (+373) 69888282, inclusiv, 186 de moldoveni și 109 refugiați ucraineni.

Medicația insulinică și consumabilele prescrise celor 211 cazuri de diabet de tip 1 au provenit din colecția Insulină & pentru viață și din asistența financiară nerambursabilă oferită de Comitetul FIAC al Parohiei Sherborne din Regatul Unit. Acestea au fost distribuite în cadrul parteneriatului cu farmacia comunitară Ladona, potrivit Regulamentului RegDonT1D (https://diatip1.md/wp-content/uploads/2025/06/Regulament_donatii_RegDon_T1D.pdf). Donațiile de insulină și consumabile pentru diabet au mers către 120 de moldoveni și 91 de refugiați ucraineni, iar 84 de persoane dependente de insulină au fost consiliate, dintre care, 66 de moldoveni și 18 refugiați ucraineni.

Serviciile de asistență în diabetul tip 1 s-au referit la cazurile majoritare tratate cu injecții zilnice multiple și minoritare de utilizatori ai pompelor de insulină. Aceasta a inclus evaluarea cazului, potrivit unui algoritm de evaluare a nivelului de gestionare a condiției medicale și livrarea serviciilor de educație structurată și consiliere personalizată cu privire la:

- Terapie nutrițională (necesarul caloric zilnic, distribuirea glucidelor/macronutrienților pe mese, instrumente de calcul al glucidelor și exersare, evaluarea și aplicarea raportului insulină-glucide), alegeri sănătoase în cadrul alimentației echilibrate de tip mediteranean, ajustată la cea carpato-danubiană;
- Educație și consiliere medicală specifică: ajustarea preventivă și compensatorie a dozelor de insulină, prin aplicarea factorului de sensibilitate la insulină în formula de corecție a valorilor crescute ale glicemiei, estimarea insulinei active, conștientizarea țintei glicemice setate, ajustarea dozelor de insulină în situații speciale – zile de rău, activitate fizică, perioada perioperatorie, perioada periconcepțională, ciclul menstrual, mese lipido-proteice, etc;
- Consiliere juridică/pledoarie individuală și colectivă – drepturile pacientului, navigare în sistemul public de sănătate, reglementări de prescripție, acces la servicii medicale la locul de trai, ajustare rezonabilă a mediului de muncă și educațional, demersuri de facilitare a accesului la tehnologii de gestionare a diabetului tip 1, de aprobare a unui nou subprogram național de diabet tip 1, etc;
- Consiliere pentru facilitarea accesului la tehnologie de gestionare a diabetului tip 1 - accesarea sisteme CGM, specificații comparative ale sistemelor CGM, valorificarea funcționalităților pompei de insulină, etc;
- Asistență psiho-socială pentru prevenirea epuizării psiho-emoționale generate de suprasolicitarea psihică și fizică a îngrijirii diabetului de tip 1.

Cele 82 de cazuri sociale cu diabet de tip 1 au fost asistate cu sprijinul financiar al Comitetului FIAC al Parohiei Sherborne din Regatul Unit în două tranșe: 1) 39 de cazuri asistate, dintre care, 22 de moldoveni și 17 refugiați ucraineni cu diabet de tip 1 și 7 cazuri de diabet de tip 2 tratat cu insulină; 2) 43 de cazuri asistate, dintre care, 23 de moldoveni și 20 de refugiați ucraineni cu diabet tip 1, și 4 cazuri de diabet de tip 2 tratat cu insulină. 10 cazuri de moldoveni cu diabet de tip 1 și necesar zilnic de insulină sub 25 de unități au fost asistate cu stilou reutilizabil cu pas de dozare 0,5 unitate.

Anul 2025 s-a remarcat printr-o serie de **demersuri**, determinate de subreglementarea accesului echitabil la tehnologie de autogestionare a diabetului de tip 1 prin prisma actualului program național de prevenție a bolilor netransmisibile prioritare 2023-2027 (program preventiv, axat pe factorii de risc pentru diabetul tip 2) și penuria de resurse umane medicale în sistemul public de sănătate. Acestea s-au referit la:

- abrogarea ordinului Ministerului Sănătății nr. 307/2020 cu privire la distribuirea pompelor de insulină (nepublicat);
- elaborarea participativă și aprobarea noului program național de diabet, divizat pe subprogram de diabet de tip 1 și de tip 2;
- ajustarea prevederilor ordinului Ministerului Sănătății nr.630/2024, în sensul participării organizațiilor societății civile la elaborarea necesarului de achiziții publice în cadrul programelor naționale de sănătate;
- includerea testelor serologice de autoimunitate specifică pentru diabetul tip 1 și boala celiacă în prevederile Programului Unic de asigurare obligatorie de asistență medicală.

Asociația DIA a elaborat o serie de **instrumente și resurse utile**:

- a) Primul studiu sociologic "Experiența națională cu diabet de tip 1: Acces la medicație, educație, tehnologie", elaborat prin chestionarea respondenților cu diabet de tip 1 și familiile acestora în grupul de suport Noi și Diabetul tip 1 din R.Moldova.
- b) Un grup de autori din cadrul departamentului de endocrinologie/diabetologie al USMF "Nicolae Testemițanu" au elaborat ghidul clinic "Diabetul zaharat de tip 1: diagnostic, clasificare, terapie, evaluare și monitorizare", în colaborare cu diabetolog-pediatru din cadrul Centrului Medical "Cristian Șerban", Buziaș (România) și un psiholog clinician din cadrul Asociației Balint din Moldova. Acesta conține orientări clinice preluate din ghidurile de referință și este dedicat profesioniștilor medicali care îngrijesc persoane cu diabet de tip 1.
- c) În premieră, în anul 2025, echipa DIA a elaborat raportul de evaluare tehnologică "Sisteme CGM pentru dozarea insulinei. Tabele comparative", dedicate persoanelor cu diabet de tip 1, profesioniștilor medicali, autorităților de reglementare.
- d) Raportul de evaluare tehnologică asupra programului național de diabet din Republica Moldova versus România urmează să apară în prima jumătate a anului 2026.

Alte demersuri adresate Ministerului Finanțelor și Ministerului Educației și Cercetării au vizat:

- scutirea de taxe vamale, TVA la importul necesarului pentru uz personal al sistemelor de monitorizare continuă a glucozei (CGM);
- adaptarea rezonabilă a mediului educațional și profesional al copilului, elevului, angajatului cu diabet tip 1.

COMUNICARE PUBLICĂ

Ghiduri (persoane cu diabet tip 1 și familiile acestora) publicate pe platforma <https://www.diatip1.md/>:

- Angajatul cu diabet de tip 1. Măsurile de adaptare rezonabilă la locul de muncă:
<https://diatip1.md/wp-content/uploads/2025/10/Angajatul-cu-diabet-Masuri-de-adaptare-rezonabila-la-locul-de-munca.pdf>
- Cerere de adaptare rezonabilă a mediului educațional (evaluare națională și program școlar zilnic):
<https://diatip1.md/wp-content/uploads/2025/04/Cerere-de-adaptare-rezonabila-a-conditiilor-speciale.pdf>
- Diferențele dintre diabetul de tip 1 și de tip 2:
https://diatip1.md/wp-content/uploads/2025/11/Diferentele-dintre-diabetul-de-tip-1-si-diabetul-de-tip-2_pdf.pdf
- Dificultatea gestionării glicemiei la fete și femei cu diabet de tip 1:
https://diatip1.md/wp-content/uploads/2026/03/Dificultatea-gestionarii-glicemiei-la-fete-si-femei-cu-diabet-tip-1_pdf.pdf
- Gestionarea diabetului de tip 1 în situații de urgență (calamități naturale și conflicte militare):
https://diatip1.md/wp-content/uploads/2026/03/Gestionarea-glicemiei-in-situatii-de-urgenta_ghid_pdf.pdf
- Alegerea unui sistem CGM: între risc și performanță:
https://diatip1.md/wp-content/uploads/2026/03/Alegerea-unui-sistem-CGM-intre-risc-si-performanta_ghid_DIA_2026_pdf.pdf

Studii și rapoarte

- Studiul sociologic Experiențe naționale cu diabet de tip 1: Acces la medicație, educație, tehnologie:
https://diatip1.md/wp-content/uploads/2025/07/Experienta_nationala_cu_T1D_studiu_sociologic_DIA_2024.pdf
- Raport de evaluare a tehnologiilor medicale Sisteme de monitorizare continuă a glucozei (CGM) pentru dozarea insulinei. Tabele comparative:
https://diatip1.md/wp-content/uploads/2026/02/Raport_ETM_CGM_DIA_22_Feb_26_Final_pdf.pdf
- Raport de evaluare a tehnologiilor medicale Programul național de diabet zaharat/Subprogram național de diabet zaharat de tip 1: Republica Moldova versus România (în curs de editare).

Ghiduri clinice (profesioniști medicali)

- Ghidul clinic național Diabetul zaharat de tip 1: diagnostic, clasificare, terapie, evaluare și monitorizare (în curs de editare).

Evenimente publice

- Documentar DIA20: <https://youtu.be/fpMcRiPecOA?feature=shared>
 - Gala premiilor DIA20 (7 categorii): <https://youtu.be/i4scxKZ-zAA?feature=shared>
 - Conferința națională (panel de discuții) Evoluția politicilor publice în diabetul de tip 1: de la provocări la soluții: <https://youtu.be/2ssJiyMNVdg?feature=shared>
- Știri, reportaje, articole (65) publicate pe platforma: <https://www.diatip1.md/> și pe pagina de facebook (63): <https://www.facebook.com/AsociatiaTinerilorcuDiabetDIA>

Apariții în presă

- Radio Europa Liberă, Peste jumătate din diabeticii din Republica Moldova își cumpără din propriul buzunar senzori de glicemie, Silvia Rotaru, 18 noiembrie 2024, <https://moldova.europalibera.org/a/peste-jumatate-din-diabeticii-din-r-moldova-isi-cumpara-din-propriul-buzunar-senzori-de-glicemie/33206445.html>
- Jurnal TV, Adriana Roma cheltuieste 165 de euro lunar pentru a cumpăra senzori pentru măsurarea glicemiei, 21 ianuarie, 2025, <https://www.jurnaltv.md/news/2b5ded10d5caa982/adriana-roma-cheltuieste-165-de-euro-lunar-pentru-a-cumpara-senzori-pentru-masurarea-glicemiei.html>
- Radio Moldova, Cu șanse egale, Realitatea prin care trec persoanele cu diabet de tip 1, 7 martie 2026, <https://radiomoldova.md/f/ro/13881#content>

EDUCAȚIE MEDICALĂ CONTINUĂ

În perioada 4-5 iulie 2025, Veronica Volcov a participat la Școala de Vară de Neuropatie Diabetică și Picior Diabetic de la Sibiu (România), iar la 6-7 septembrie 2025 - la cea de-a III Conferință Internațională de Psihosomatică Psihanalitică de la Chișinău, cu sprijinul Societății NeuroDiab din România și al fondului de desemnare procentuală al Asociației DIA. La 21 iunie 2025, aceasta a prezentat un studiu despre utilizarea sistemelor CGM în Anestezie și Terapie Intensivă (ATI), în cadrul cursului CEEA și al Congresului Societății de Anesteziologie și Reanimatologie din Republica Moldova, care a avut loc la Chișinău în perioada 12-14 septembrie 2025.

SURSE DE FINANȚARE

În 2025 a fost creată platforma de donații online <https://diatip1.md/donatii/>.

Activitatea Asociației DIA a fost sprijinită cu fonduri nerambursabile oferite de Panorama Global prin T1D Community Fund, Comitetul FIAC al Parohiei Sherborne din Regatul Unit, desemnare procentuală (2%), donații de insulină și consumabile pentru îngrijirea diabetului din partea membrilor comunității locale și din România de diabet de tip 1. Cheltuielile totale operate în anul 2025 constituie 417656,86 de lei, inclusiv, cheltuieli operaționale în valoare de 253293, 12 de lei. Potrivit sursei de finanțare, acestea sunt reprezentate de: desemnarea procentuală (2%): 11890,06 de lei; Panorama Global prin T1D Community Fund: 272512,89 de lei; Sherborne Abbey FIAC: 112464,04 de lei; World Hope International (glucometre donate în anul 2023): 20789,87 de lei.

În activitatea sa, Asociația DIA respectă **principiul Nimic despre noi fără noi**, aplicând parteneriate guvernamentale și neguvernamentale, evitând sprijinul din partea companiilor farmaceutice. Principala sursă de finanțare sunt investițiile nerambursabile (granturile) accesate prin participare la competiții deschise de apeluri.